

ESG PRINCIPLES - A DRIVER OF SUSTAINABLE REGIONAL DEVELOPMENT AND BUSINESS TRANSFORMATION

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

COLLECTION OF SCIENTIFIC ARTICLES

 <https://timeedu.uz/>

 24.10.2025 y.

2-TO'PLAM
2-MAXSUS SON/2025

+998 95 651 90 00
journals@timeedu.uz

“ESG tamoyillari – hududlarni barqaror rivojlantirish va biznesni transformatsiyalash drayveri” mavzusida Xalqaro ilmiy-amaliy anjumani ilmiy maqolalar va tezislar to‘plami. -T.: TMII, 2025. – 752 bet.

Ushbu to‘plamda mamlakatimizda iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish, ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish, iqlim o‘zgarishi oqibatlariga moslashish va ularni yumshatish, tabiiy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish, ESG tamoyillari asosida hududlar va sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishini ta’minlash, hududlarda “yashil” iqtisodiyotni qo‘llab-quvvatlashning samarali iqtisodiy mexanizmlarini joriy qilish, yirik va o‘rta biznes korxonalari faoliyatini transformatsiyalash va raqobatbardoshligini oshirish, sanoat korxonalarida chiqindilarni boshqarish va sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish, “yashil” texnologiyalar, sun’iy intellekt asosida atrof-muhitni muhofaza qilish, raqamli iqtisodiyot sharoitida mavjud sanoat ishlab chiqarishni raqamli transformatsiya qilish jarayonlarini jadallashtirish orqali ishlab chiqarish sanoatini “drayver” sohaga aylantirish istiqbollari hamda barqaror iqtisodiy o‘sishni ta’minlashning turli yo‘nalishlariga bag‘ishlangan ilmiy tadqiqot materiallari keltirilgan.

To‘plamda keltirilgan materiallarning mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar va keltirilgan huquqiy-me’yoriy xujjatlarning haqqoniyligi, tanqidiy fikr-mulohazalar va takliflarga mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar.

Сборник научных статей и тезисов Международной научно-практической конференции на тему «Принципы ESG – драйвер устойчивого развития регионов и трансформации бизнеса». – Т.: ТМII, 2025. – 752 с.

В сборнике представлены материалы научных исследований, посвященные устойчивому экономическому развитию нашей страны, диверсификации производства, адаптации к изменению климата и смягчению его последствий, повышению эффективности природопользования, обеспечению устойчивого развития регионов и промышленных предприятий на основе принципов ESG, внедрению эффективных экономических механизмов поддержки «зеленой» экономики в регионах, трансформации деятельности крупного и среднего бизнеса и повышению его конкурентоспособности, управлению отходами и развитию циклической экономики на промышленных предприятиях, охране окружающей среды на основе «зеленых» технологий, искусственному интеллекту, перспективам превращения обрабатывающей промышленности в «драйверную» отрасль за счет ускорения процессов цифровой трансформации действующего промышленного производства в условиях цифровой экономики, а также различным направлениям обеспечения устойчивого экономического роста.

Авторы сами несут ответственность за содержание представленных в сборнике материалов, достоверность содержащихся в нем статистических данных и представленных нормативно-правовых документов, а также за критические высказывания и предложения.

Tahrir hay’ati: i.f.n., dotsent Sh.K. Narbayev
i.f.n., professor I.S. Xotamov
i.f.d., professor Sh.I. Alibekov
i.f.d., professor V.P. Kuznetsov
i.f.f.d., dotsent N. Nosirova
i.f.f.d., dotsent D. Mamasoatov
assis. G. Axmedova
assis. A. Qudratxo‘jayev

Taqrizchilar: i.f.d., professor N.M. Maxmudov
i.f.d., professor A.A. Yadgarov

KIRISH SO‘ZI

ASSALOMU ALAYKUM, HURMATLI XALQARO ANJUMAN ISHTIROKCHILARI, AZIZ MEHMONLAR!

Sizlarni Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti hamda O‘zbekiston Ekologik Partiyasi Markaziy kengashi tomonidan tashkil etilayotgan mazkur Xalqaro ilmiy-amaliy anjumanda qutlashdan mamnunmiz!

Qadrli anjuman ishtirokchilari, bugun biz “ESG tamoyillari – hududlarni barqaror rivojlantirish va biznesni transformatsiyalash drayveri” mavzusida Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman o‘tkazmoqdamiz. Bugungi anjumanning asosiy maqsadi mamlakatimizda iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish, ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish, iqlim o‘zgarishi oqibatlariga moslashish va ularni yumshatish, tabiiy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish, ESG tamoyillari asosida hududlar va sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishini ta’minlash, hududlarda “yashil” iqtisodiyotni qo‘llab-quvvatlashning samarali iqtisodiy mexanizmlarini joriy qilish, yirik va o‘rta biznes korxonalari faoliyatini transformatsiyalash va raqobatbardoshligini oshirish, sanoat korxonalarida chiqindilarni boshqarish va sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish, “yashil” texnologiyalar, sun’iy intellekt asosida atrof-muhitni muhofaza qilish masalalari bo‘yicha amalga oshirilayotgan ishlar, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llarini chiqur tahlil qilgan holda ilmiy amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan imzolangan qaror va farmonlar, Vazirlar Mahkamasi qarorlari, amalga oshirilayotgan islohotlar ushbu anjuman mavzusining naqadar dolzarbligini anglatadi. Yurtboshimiz tomonidan 2025-yilni “Atrof-muhitni asrash va “yashil” iqtisodiyot yili” deb nomlanishi hamda ushbu yo‘nalishda qabul qilingan Davlat dasturida belgilangan vazifalarning ijrosini ta’minlashda ma’lum ma’noda anjumanning ham o‘z hissasi bo‘ladi deb umid qilamiz.

Anjuman natijalaridan kutilayotgan ilmiy, ijtimoiy va iqtisodiy samaradorlik quyidagilarda o‘z ifodasini topadi:

Ilmiy samaradorlik – anjumandan kutilayotgan ilmiy-amaliy natija mamlakatimiz hududlarida barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta’minlash, sanoat korxonalarining atrof-muhitga bo‘lgan e’tiborini yanada kuchaytirish, biznes strategiyalarini takomillashtirish, shu bilan birga hududlar darajasida barqaror rivojlanishni amalga oshirish darajasini tahlil qilish, “atrof-muhit, jamiyat, boshqaruv” (ESG) tamoyillariga mos holda faoliyat ko‘rsatishlariga erishishning ustuvor yo‘nalishlarini tahliliy o‘rganish asosida olingan natijalarni umumlashtirib ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Ijtimoiy samaradorlik – muhokama qilinadigan masalalarning har birida ijtimoiy samara alohida o‘rin egallaydi. Chunki ESG-tamoyillarining asosiy xususiyati ham ijtimoiy sohaga yuqori darajada e’tibor qaratilishidadir. Shu jihatdan ijtimoiy samarani iqtisodiy jihatdan baholash, bu yo‘nalishda mavjud amaliyotlarni ilmiy tahlil qilishning konseptual yondashuvlarini ishlab chiqishga, hududlarda va biznes sohasida izchil islohotlarni amalga oshirish orqali jamiyatni rivojlantirish, aholining turmush darajasini yaxshilash, barqaror daromad manbalarini shakllantirish, tabiiy resurslar tejamkorligiga erishish asosida kelajak avlod uchun zahiralarini saqlab qolish, aholini ijtimoiy himoya qilish tizimini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Iqtisodiy samaradorlik - iqtisodiy faoliyatning faol ishtirokchilaridan biri ishlab chiqarish korxonalaridir, ular tomonidan mahsulot ishlab chiqarish jarayonida sezilarli darajada uglerod izi qoldiriladi. Shaffof va ekologik toza ma’lumotlarni taqdim etish atrof-

muhitni muhofaza qilish qonunchiligiga rioya qilish uchun zarurdir. Iqtisodiy samaradorlik jihatidan mavzu doirasida muhokama qilinadigan har bir masala katta ahamiyatga ega. Birinchidan, sohada qonunchilik bazasini mustahkamlash; ikkinchidan, korxonalarda ESG tamoyillarini joriy yetishning iqtisodiy samaradorligini baholash uslubiyotini ishlab chiqish; uchinchidan, hududlarning barqaror rivojlanishi uchun mavjud salohiyatini baholash va shu asosda sohalarni diversifikatsiya qilish imkoniyatining vujudga kelishi, to'rtinchidan, korxona va tarmoqlarni rivojlantirishda "yashil" investitsiyalarni jalb qilish hamda ulardan samarali foydalanishga keng yo'l ochiladi.

Albatta bunday o'zgarishlar, texnologik taraqqiyotga hamohang ravishda, qo'shimcha imkoniyatlarni ochishga va rivojlanishning yangi strategiyalarini ishlab chiqishga keng imkoniyatlar yaratmoqda.

Lekin shu bilan bir qatorda, iqtisodiyotni raqamlashtirish va bunday sharoitda biznesni rivojlantirish jarayonlarida, o'ziga xos muammolar va turli savollar ham yuzaga kelmoqda.

Bunday masalalarni o'rganib, uning yechimlarini topish uchun Toshkent menejment va iqtisodiyot institutining professor-o'qituvchilari tomonidan ham turli ilmiy tadqiqotlarni olib borish yo'lga qo'yilgan. Ularning tadqiqotlari natijalaridan - o'quv jarayonlarida, ta'lim sifatini oshirish maqsadlarida, keng foydalaniladi.

Bu o'z navbatida, institutda menejment, iqtisodiyot va axborot texnologiyalari sohalarida tayyorlanadigan malakali mutaxassislarning nafaqat nazariy bilimlarini, balki amaliy ko'nikmalarini ham oshirishga hizmat qiladi.

Bundan tashqari, institutda innovatsion dasturlar va loyihalar orqali talabalarni yangi texnologiyalar bilan tanishtirish, ularda raqamli iqtisodiyot va global biznes muhitida raqobatbardosh bo'lish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi.

Xalqaro ilmiy-amaliy anjumanni o'tkazishda hamkorlik qilayotgan O'zbekiston Ekologik Partiyasi Markaziy kengashiga, anjumanda ishtirok etayotgan O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Energetika vazirligi, BMT ning UNDP loyihasi vakillariga, Federal davlat byudjeti oliy ta'lim muassasasi Kozma Minin nomidagi Nijniy Novgorod davlat pedagogika universiteti, Umumrossiya davlat adliya universitetining (VGUYU) Shimoliy-Kavkaz instituti (filiali), Umumrossiya davlat adliya universitetining (VGUYU) Rostov instituti (filiali), Kazpotrebsoyuz Karaganda universiteti, Kyungdong Universiteti (Koreya Respublikasi), tashkilot va korxonalarining mutaxassislari, xorijiy va mahalliy iqtisodchi olimlarga o'z minnatdorchiligimizni izhor qilamiz.

Bugun sizlarning e'tiboringizga taqdim etiladigan taqdimotlar va fikrlar - bizni zamonaviy iqtisodiyotning yangi talablariga mos keladigan biznes modellarni yaratishga ilhomlantiradi.

Biz bu jarayonda, o'z tajribamizni almashish va birgalikda muammolarni hal qilish uchun yangi g'oyalarni kashf etishni maqsad qilamiz.

Umid qilamanki, anjumanimiz samarali va foydali bo'ladi.

Har biringizning ishtirokingiz va hissangiz bu jarayonda juda muhim.

Keling, birgalikda yangiliklarga ochiq bo'lib, innovatsion yechimlarni izlaylik!

Bugungi anjuman ishiga va unda ishtirok etayotgan barcha ishtirokchilarning ilmiy-ijodiy faoliyatlariga ulkan muvaffaqiyatlar tilaymiz!

Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti rektori

X. Axmedov

MUNDARIJA / ОГЛАВЛЕНИЕ

I SHO'BA. IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH, ISHLAB CHIQRISHNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH, IQLIM O'ZGARISHI OQIBATLARIGA MOSLASHISH VA ULARNI YUMSHATISH, TABIIY RESURLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	11
HUDUDLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH DASTURLARINI XALQARO STANDARTLAR TIZIMIGA MOSLASHTIRISH IMKONIYATLARI	
Abdulloyev A.J., N.K.Sharapova	11
АНАЛИЗ ГОТОВНОСТИ УНИВЕРСИТЕТОВ К ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ В ОБЛАСТИ УПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВЫМ ПРЕДПРИЯТИЕМ И РЕАЛИЗАЦИИ ESG-КОНЦЕПЦИИ	
Кузнецов В.П., Назарова Е.Н.	23
ЭКОНОМИКО-ПРАВОВОЙ КОНТРОЛЬ КАК МЕТОД ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ	
Алибеков Ш.И.	33
ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ТАРКИБИНИ БОЗОР КОНЪЮНКТУРАСИ ЎЗГАРИШИГА МОС ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ ИЛМИЙ-НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ	
Чариев К.А., Абдулазизов Ш.А.	37
BARQAROR RIVOJLANISHDA YASHIL ENERGIYA TEXNOLOGIYALARINING AHAMIYATI	
Asamxodjayeva S.Sh.	48
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISH JARAYONIDA RAQAMLI BANK XIZMATLARINI KENGAYTIRISH ISTIQBOLLARI	
Meyliqulov Sh.X.	56
МЕХАНИЗМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УПРАВЛЕНИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТЬЮ В КОМПАНИЯХ	
Киясов Б.Н.	60
РАЗРАБОТКА И ВНЕДРЕНИЕ СИСТЕМЫ КРІ ДЛЯ УПРАВЛЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬЮ СОТРУДНИКОВ НА ПРЕДПРИЯТИИ	
Ўқбар Айдын	66
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA INNOVATSION XATARLARNI BOSHQARISH VA HUDUDIY "YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	
Rashidov J.X.	72
"QURILISH SOHASI FAOLIYATIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH"	
Alimov O.S.	82
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI MAKROIQTISODIY BARQAROR RIVOJLANTIRISH TANHILI	
Nazirova S.X.	89
ПОВЫШЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ПРОИЗВОДСТВА ОДЕЖДЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	
Ахмедова Г.А.	99
ОПТИМИЗАЦИЯ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ ПРЕДПРИЯТИЙ МАШИНОСТРОЕНИЯ В НИЖЕГОРОДСКОЙ ОБЛАСТИ НА ПРИМЕРЕ КОМПАНИИ «ГРУППА ГАЗ»	
Лаврентьева Е.В., Пахомичева А.С.	107
БЕРЕЖЛИВОЕ ПРОИЗВОДСТВО КАК ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ МАШИНОСТРОЕНИЯ	
Лаврентьева Е.В., Султанова Л.Л.	113
ТЕНДЕНЦИИ И ПРОБЛЕМЫ РОССИЙСКИХ РЕГИОНОВ ПО ВНЕДРЕНИЮ ESG – СТАНДАРТОВ	
Набоков В.И., Некрасов К.В.	121
ЎЗБЕКИСТОНДА КИРУВЧИ ТУРИЗМНИ БАҚҚАРОР РИВОЖЛАНТИРИШДА АУТСОРСИНГ ХИЗМАТЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ ЗАРУРАТИ	
Рискулов Р.Б.	125
KORXONADA BREND EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHNING ILMIY-USLUBIY JIHATLARI	
Sa'dulloyev H.I.	134

RAQAMLI IQTISODIYOTNING MAMLAKAT IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA’SIRI VA “RAQAMLI O‘ZBEKISTON – 2030” STRATEGIYASINI AMALGA OSHIRISHDAN KUTILAYOTGAN NATIJALAR TAHLILI	
Sharipova Sh.B.	140
O‘ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	
Sharipov I.B.	147
РАЦИОНАЛЬНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ТЕРРИТОРИИ ДЕХКАНСКИХ ХОЗЯЙСТВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ГЕОИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ	
Ашуров А.Ф.	155
II SHO’BA. “YASHIL” TEXNOLOGIYALAR, SUN’IY INTELEKT VA ENG YAXSHI TEXNOLOGIYALAR (BAT) ASOSIDA ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH	164
OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION MENEJMENTNI RIVOJLANTIRISH: RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI INTEGRATSIYA QILISH YO’LLARI	
Yuldashev I.B.	164
ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ МОДЕЛЬ «УНИВЕРСИТЕТ 4.0»: ПОДГОТОВКА КАДРОВ ДЛЯ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИКИ В УСЛОВИЯХ НИЗКОУГЛЕРОДНОГО ПЕРЕХОДА	
Кузнецова С.Н., Цыбуцинина И.Е., Фролов Ю.С., Горев Н.А.	168
SUN’IY INTELEKT VA REAL VAQT TIZIMLARI ASOSIDA HUDUDIY AVTOMOBIL YO’LLARI MUHANDISLIK INSHOATLARINI LOYIHALASH JARAYONINI MODELLASHTIRISH	
Norinov M.U., Zikrayev A.A.	177
REAL VAQT TIZIMLARI VA SUN’IY INTELEKT ASOSIDA EKOLOGIK MONITORINGNI AVTOMATLASHTIRISHNING ILMIY-ASOSIY YO’NALISHLARI	
Ergashev O.M.	186
ИҚЛИМ ЎЗГАРИШЛАРИ ШАРОИТИДА АГРАР СОҲАНИ БАРҚАРОР РИВОЖЛАНТИРИШДА СУҒУРТА МЕХАНИЗМИНИНГ РОЛИ	
Вахобов А.Р.	195
ИНСОН ВА АТРОФ-МУҲИТ УЙҒУНЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ ЙЎЛЛАРИ.	
Йўлдошев Н.Қ.	202
SUN’IY INTELEKTDAN ATROF-MUHITNI MUHOFAZALASHDA FOYDALANISH	
Nasriddinov I.X., Tulyaganov E.J.	209
O‘ZBEKISTONDA KO‘ZI OJIZ SHAXSLARNING IQTISODIY FAOLLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK IMKONIYATLAR	
Isayev K.A., Qurbanov A.G’.	215
ЧОРВАЧИЛИК ХЎЖАЛИКЛАРИ ВА УЛАРГА ХИЗМАТ КЎРСАТУВЧИ СУБЪЕКТЛАР ЎРТАСИДА КООПЕРАЦИЯ МУНОСАБАТЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ АҲАМИЯТИ	
Худайбердиев Ў.Э.	221
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA TIZIMI RIVOJLANISHI SHAROITIDA BIZNESNI BOSHQARISH VA TASHKIL QILISH	
Kambarova Sh.M.	228
BARQAROR INVESTITSIYALAR VA ESG ME’ZONLARI: NAZARIY TAHLIL	
Maxmasobirova N.U.	235
“O‘ZBEKISTON SANOAT TARMOQLARIDA ESG TAMOYILLARIGA ASOSLANGAN BOSHQARUV MECHANIZMLARINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH”	
Rusatamov Z.X.	241
THE ROLE OF ESG PRINCIPLES IN ATTRACTING INSTITUTIONAL INVESTORS IN CORPORATE GOVERNANCE	
Sadikova M.A.	249
OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA IQTISODIY DIVERSIFIKATSIYANING O‘RNI	
Daminova O.M.	254
КОНФУЦИАНСКИЕ ИДЕИ В КОРПОРАТИВНОМ УПРАВЛЕНИИ УЗБЕКИСТАНА	
Нарзуллаева Г.С., Сайфуллаева М.И., Носирова Н.Д.	262
YASHIL TEXNOLOGIYALAR VA SUN’IY INTELEKTNING SANOAT KORXONALARIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI	
Yakubova U.A.	278

HUDUDLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY–INSTITUTSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA BU YO‘NALISHDAGI DAVLAT SIYOSATI	
Qo‘chqorova M.U.	284
INKLYUZIV IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT KORXONALARI FAOLIYATI RIVOJLANISHINING XORIJIY TAJRIBALARI	
Qurbanov A.G‘.	291
GLOBAL BIZNESDA INNOVATSIYALAR VA ULARNING XUSUSIYATLARI	
Murtazaev O.O.	298
SANOAT KORXONALAR BARQAROR RIVOJLANISHINING NAZARIY-USLUBIY JIHATLARI	
Ismatulloeva M.F.	304
TRANSPORT XIZMATLARINI IQTISODIYOTDA TUTGAN O‘RNI VA VAZIFALARI	
Karimova Sh.U.	311
ФИНАНСОВОЕ ОЗДОРОВЛЕНИЕ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ФИНАНСИРОВАНИЯ АГРОБИЗНЕСА КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ И СОКРАЩЕНИЯ БЕДНОСТИ В УЗБЕКИСТАНЕ	
Адиллов Ш.Ш.	315
III SHO‘BA. ESG TAMOIYILLARI ASOSIDA HUDUDLAR VA SANOAT KORXONALARINING BARQAROR RIVOJLANISHINI TA‘MINLASH YO‘NALISHLARI.....	325
“SANOAT-5.0” VA BARQARORLIK: ASOSIY TENDENSIYALAR VA MUAMMOLAR	
Xotamov I.S., Qudratxo‘jayev A.K.	325
ФИНАНСОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ НАСЕЛЕНИЯ КАК ДРАЙВЕР УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ	
Мырзалиева Г.А., Байкенжеева Д.Б.	334
QISHLOQ XO‘JALIGIDA RESURSLARDAN OQILONA FOYDALANISH YO‘LLARI	
Asamxodjayeva Sh.Sh., Qodirov S.Q.	341
ESG TAMOIYILLARI HUDUDIY IQTISODIY SIYOSATDA: BARQAROR RIVOJLANISHNING YANGI PARADIGMASI	
Zaynutdinov I.S.	348
ESG TAMOIYILLARI ASOSIDA SANOAT CHIQINDILARINI QAYTA ISHLASHNING BARQAROR RIVOJLANISHGA TA‘SIRI	
Yusupov U.M.	353
AGLOMERATSIYALARNING “YASHIL” IQTISODIYOT RIVOJLANISHIGA TA‘SIRI	
Mardonov Sh.	362
O‘ZBEKISTON UZUMCHILIK KORXONALARINING EKSPORT SAMARADORLIGIGA EKO-MARKETING TA‘SIRINI TAHLIL QILISHDA SUN‘IY INTELLEKT VA MASHINAVIY O‘RGANISHGA ASOSLANGAN YANGI EKONOMETRIYA YONDASHUVI	
Usmonova Diyora Mahmud qizi	367
O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA SANOATNI TUTGAN O‘RNI.....	379
Matchanova Ma‘rifat Ikramovna.....	379
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISH JARAYONIDA RAQAMLI BANK XIZMATLARINI KENGAYTIRISH ISTIQBOLLARI	
Meyliqulov Sh.X.	384
AVTOMOBILSOZLIKDA MAHALLIYLASHTIRISHNI RIVOJLANTIRISHDA IKKINCHI DARAJALI YETKAZIB BERUVCHILARNING O‘RNI VA ULARNI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI	
Qobilov R.Sh.	388
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МОДЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМИ РЕСУРСАМИ В КОМПАНИЯХ	
Аділ Ф.С.	392
ВНЕДРЕНИЕ СОВРЕМЕННЫХ МОДЕЛЕЙ И МЕТОДОВ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ В КОМПАНИЯХ	
Жолдасова А.Б.	397
ЭФФЕКТИВНЫЕ МЕТОДЫ РАЗРЕШЕНИЯ КОРПОРАТИВНЫХ КОНФЛИКТОВ	
Кемпірәлі Е.Қ.	404
РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ: ШАГИ К ИХ АВТОМАТИЗАЦИИ	
Пернебаев Е.Б.	409
ВНЕДРЕНИЕ СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ КОРПОРАТИВНЫМИ ИЗМЕНЕНИЯМИ НА ПРЕДПРИЯТИИ	

Рахатова Ж.Н.	414
HUDUDLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY-INSTITUTSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA BU YO'NALISHDAGI DAVLAT SIYOSATI	
Musulmonova Sh., Hikmatov M.	422
SANOAT KORXONALARIDA ESG TAMOYILLARINI JORIY ETISHNING MILLIY VA XORIJIY TAJRIBASI	
Toxirov J.M.	426
GREEN CAR: QISHLOQ XO'JALIGIDA NAZORATNI YENGILLASHTIRUVCHI AQLLI ROBOT	
Qurbonov Sh.B.	434
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK SANOAT ZONALARI FAOLIYATINING TAHLILI	
Baxromov A.B.	437
XALQARO AUDIT STANDARTLARIGA MUVOFIQ AUDITORLIK TEKSHIRUVLARINI YTKAZISH MASALALARI	
Ahmadjonov A.K.	443
ЎЗБЕКИСТОНДА ДАВЛАТ ИШТИРОКИДАГИ КОРХОНАЛАРНИ ESG-ТРАНСФОРМАЦИЯ ҚИЛИШ: ИНСТИТУЦИОНАЛ АСОСЛАР, ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАР ИНТЕГРАЦИЯСИ ВА РИВОЖЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	
Ashurov Z.A.	448
IV SHO'BA. KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI TRANSFORMATSIYALASH VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	459
KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARI EKSPORT FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	
Mamasoatov D.R.	459
РЕСТРУКТУРИЗАЦИЯ В СФЕРЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЗАНЯТОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: АНАЛИЗ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА РЫНОК ТРУДА	
Abduraimova N.P.	464
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA BIZNES JARAYONLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLASHTIRISHDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI	
Suyunov Y.B.	479
АРАБСКАЯ РЕСПУБЛИКА ЕГИПЕТ НА ПУТИ К УСТОЙЧИВОМУ ЭКОНОМИЧЕСКОМУ РОСТУ	
Ziyadullaeva L.C.	487
THE IMPACT OF THE CHINA-KYRGYZSTAN-UZBEKISTAN RAILWAY ON UZBEKISTAN'S ECONOMIC DEVELOPMENT: MECHANISMS, EFFECTS, AND POLICY RESPONSES	
Ye Maoqing.	492
XORIJIY INNAVATSION INVESTITSİYALARNI JALB ETISH DOLZARBLIGI	
Tulyaganov E.J., Ubaydullayeva G.E.	502
QURG'OQCHIL MINTAQALARDA KICHIK AGROBIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	
Qulliyev O.A.	507
BANKLARNING MOLİYAVIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA KAPITAL VA AKTIVLAR RENTABELLIGINING AHAMIYATI	
Alimjanova D.S.	516
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИЯМИ В БИЗНЕС-СФЕРЕ	
Raxymjanova A.A.	519
MAMLAKATIMIZDA EKSPORT JARAYONLARINI BARQARORLASHTIRISH OMILLARI	
Abdvaliyev Sh.X.	524
SANOAT KORXONALARIDA HR MENEJMENT TIZIMINI JORIY ETISH VA XODIMLARNI BOSHQARUV HOLATI TAHLILI	
Toshtemirov S.G'.	534
INSON RESURSLARINI BOSHQARISHDA MOTIVATSIYA TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	
Abdufattoxova H.	539
AVTOMATLASHTIRILGAN BUYUMLARNI SARALOVCHI ROBOTLAR	
G'ulomov X.A.	545

APPLICATION OF ESG PRINCIPLES AS A WAY TO INCREASE COMPETITIVENESS IN THE MANAGEMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES	
Kurbanov U.A., Kurbanova Sh.Y., Alimova D.T.	548
ЦИФРОВИЗАЦИЯ ЭКОНОМИКИ И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА РЫНОК ТРУДА.	
Фарходова Ш.Ш.	554
СОВРЕМЕННЫЕ НОВЕЙШИЕ ТЕХНОЛОГИИ В ЭКОНОМИКЕ И БИЗНЕСЕ: РОЛЬ В СОЦИАЛЬНО- ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ РК	
Агабекова Ш.Н., Бокушева С., Байкенжеева Д.Б.	557
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ В РЕГИОНАХ КАЗАХСТАНА: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	
Жартай Ж.М., Саттыбаева Д.М., Рахимова А.Н., Никкель Л.Д.	565
O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH: MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR	
Vahangurov O.O.	571
O‘ZBEKISTONNING YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISH YO‘LLARI VA USTUVORLIKLARI	
Luqmanov B.M.	577
KAPITAL TANQISLIGI SHAROITIDA MOLIVAVIY RESURLARNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH	
Arziyev S.	585
V SHO‘BA. ESG STANDARTLARIGA MOS KELADIGAN INVESTITSIYA LOYIHALARINI QO‘LLAB-QUVVATLASH, DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK VA XALQARO MOLIVA INSTITUTLARI	590
SANOAT KLASTERLARI – SANOAT SALOHİYATINI OSHIRISHNING STRATEGİK YO‘NALISHI SIFATIDA	
Sobirov A.A.	590
АНАЛИЗ ВА СИНТЕЗ МЕТОДЛАРИНИНГ ЭВОЛЮЦИЯСИ	
Дусмуратов Р.Д., Носирова Н.Ж.	597
ESG-ФАКТОРЫ В ПРИНЯТИИ ИНВЕСТИЦИОННЫХ РЕШЕНИЙ: ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ	
Ким Л.Н., Елтаев Н.К.	606
КЛЮЧЕВЫЕ АСПЕКТЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОДДЕРЖКИ «ЗЕЛЁНОЙ» ЭКОНОМИКИ НА ПРИМЕРЕ НИЖЕГОРОДСКОЙ ОБЛАСТИ	
Ремизова И.В.	614
TIJORAT BANKLARIDA DAVLAT MAQSADLI DASTURLARINI MOLIVALASHNING ILG‘OR XORIY TAJRIBALARI	
Shodiyev Sh.S.	620
ВЛИЯНИЕ ЗЕЛЁНЫХ ИНВЕСТИЦИЙ НА ИНВЕСТИЦИОННУЮ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВ	
Усманова Ю.	623
YASHIL ENERGETIKA SOHASIDA INVESTITSIYALARNING ROLI	
Primov S.F.	632
ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ РЕСУРСОВ В РАМКАХ ЗЕЛЕННЫХ РАБОЧИХ МЕСТ	
Хувайдуллаева И.Х.	638
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INVESTITSIYALARNI JALB QILISH	
Primov S.F.	642
ТИЖОРАТ БАНКЛАРИНИНГ ФАОЛИЯТИДА УЧРАЙДИГАН РИСКЛАР ВА УЛАРНИ БАРТАРАФ ЭТИШ ЙЎЛЛАРИ	
Хусанбоев А.Ғ.	647
ВЛИЯНИЕ ПРИНЦИПОВ ESG НА РЕЗУЛЬТАТЫ ПЕРВИЧНОГО ПУБЛИЧНОГО РАЗМЕЩЕНИЯ АКЦИЙ: КОМПЛЕКСНЫЙ АНАЛИЗ	
Сайдуллаев Ш.	653
РАНВАР КАДРЛАРИНИНГ БОШҚАРУВ КОМПЕТЕНСИЯЛАРИНИ РИВОJЛАНТИРИШДА RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI	
Olimov S.A.	660
MILLIY IQTISODIYOTDA KICHİK TADBIRKORLIKNING O‘RNI VA AHAMIYATI	
Kurbanova Sh.Y., Yusupov A.A.	667
ВЛИЯНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ТРАНСФОРМАЦИЮ БИЗНЕС-МОДЕЛЕЙ И ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ	

Koptaeva G.I., Bekebaeva M.O.	672
HUDUDLAR TASHQI IQTISODIY STRATEGIYALARINI SHAKLLANTIRISHNING XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI	
Toshboyev M.M.	680
QISHLOQ XO'JALIGIDA KLASSTERLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA DAVLAT SUBSIDİYALARINING AHAMIYATI	
Yuldasheva D.K.	689
O'ZBEKISTONDA JISMONIY TARBIYA VA SPORTNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY-IJTIMOIIY AHAMIYATI	
Mamatov M.N.	699
RAQAMLI-ELEKTRON PULLAR VA KRIPTOVALYUTALAR FARQLARI	
Matchanov T.M., Matchanova M.I.	703
AXBOROT TIZIMLARI XUSUSIYATLARI	
Norinov M.U., Abdulxamid A.I., Oripov O.I., Madaminov F.R.	709
CHIQUINDILARNI QAYTA ISHLASH SANOATI VA ATROF-MUHITGA SALBIY TA'SIRINI KAMAYTIRISH YO'LLARI	
Tursunqulov Sh.R.	715
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA ISHLAB CHIQUARISHNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH VA IQLIM O'ZGARISHI OQIBATLARIGA MOSLASHISH MEXANIZMLARI	
Abduraxmanova Z.T., Rustamova M.M.	722
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI SANOATDA EKOLOGIK SAMARADORLIKNI OSHIRISH	
Hasanov H.X.	727
SHADOW ECONOMY EXPOSED: THE HIDDEN FORCES SHAPING ECONOMY.	
Arziev Sh.R.	735
TIJORAT BANKLARIDA INNOVATSION MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH MEXANIZMLARI	
Axmedova D.B.	741

9. World Bank. "Green Transformation in Manufacturing Industries." Washington, 2023.
10. UNIDO. "Innovation and Environmental Risk Management in Developing Economies." Vienna, 2023.
11. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. "Yashil iqtisodiyot bo'yicha hududiy hisobot." Toshkent, 2024.
12. OECD. "Regional Green Growth Strategies and Industrial Clusters." Paris, 2024.
13. ISO. "ISO 14001: Environmental Management Systems." International Organization for Standardization, 2023.
14. Global Green Finance Platform. "Green Investment Mechanisms in Emerging Economies." Geneva, 2024.
15. European Commission. "Green Clusters and Regional Innovation Systems." Brussels, 2023.
16. McKinsey & Company. "The Green Transformation of Textiles: Risk, Digitalization, and Growth." Global Report, 2024.
17. International Energy Agency. (2023). *Industry direct CO₂ emissions in the Sustainable Development Scenario, 2000–2030*. IEA. <https://www.iea.org/data-and-statistics/charts/industry-direct-co2-emissions-in-the-sustainable-development-scenario-2000-2030>.
18. World Bank. (2022). *Green transformation in manufacturing industries*. World Bank Publications. <https://www.worldbank.org>.
19. United Nations Industrial Development Organization. (2022). *Innovation and environmental risk management in developing economies*. UNIDO. <https://www.unido.org>.
20. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. (2024). *Yashil iqtisodiyot bo'yicha hududiy hisobot*. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi rasmiy nashri. <https://www.mf.uz>.

“QURILISH SOHASI FAOLIYATIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH”

Alimov Olimjon Sultanmuratovich

Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti

“Biznes boshqaruv moliya” kafedrası Katta o'qituvchisi

E-mail: olimjonalimov111@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada qurilish sohasida raqamli transformatsiya jarayonlarini takomillashtirish asosiy yo'nalishlari, afzalliklari va mavjud muammolari tahlil qilinadi. Raqamli transformatsiya – qurilish loyihalari, boshqaruv va monitoring jarayonlarida zamonaviy axborot- kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish orqali samaradorlikni oshirish, xarajat va vaqtni kamaytirish imkoniyatini beradi. Mahalliy olimlar va amaliyotchilar fikriga

tayanib, qurilish kompaniyalarida BIM (Building Information Modeling), IoT (Internet of Things), sun'iy intellekt va ma'lumotlar analitikasi kabi texnologiyalarning tatbiqi misollar keltiriladi. Shuningdek, raqamli transformatsiyani amalga oshirishda yuzaga keladigan muammolar - infratuzilma, kadrlar tayyorgarligi, normativ-huquqiy bazaning zaifligi - va ularni yengish yo'llari muhokama qilinadi. Maqola oxirida, qurilish sohasining raqamli kelajagi va takliflar taqdim etiladi.

Kalit so'zlar: Raqamli transformatsiya, Qurilish sohasida texnologiyalar, BIM (Building Information Modeling), IoT (Internet of Things), Sun'iy intellekt, Ma'lumotlar analitikasi, Mahalliy tajriba, Normativ-huquqiy me'yorlar.

Аннотация. В данной статье анализируются основные направления, преимущества и существующие проблемы совершенствования процессов цифровой трансформации в строительном секторе. Цифровая трансформация предоставляет возможность повысить эффективность, сократить затраты и сроки за счет внедрения современных информационно-коммуникационных технологий в строительные проекты, процессы управления и мониторинга. На основе мнений отечественных ученых и практиков приводятся примеры применения таких технологий, как BIM (Building Information Modeling), IoT (Internet of Things), искусственный интеллект и аналитика данных в строительных компаниях. Также рассматриваются проблемы, возникающие при внедрении цифровой трансформации – инфраструктура, подготовка кадров, слабая нормативно-правовая база – и пути их преодоления. В конце статьи представлены цифровое будущее строительного сектора и предложения.

Ключевые слова: Цифровая трансформация, Технологии в строительном секторе, BIM (Building Information Modeling), IoT (Internet of Things), Искусственный интеллект, Аналитика данных, Местный опыт, Нормативно-правовые стандарты.

Abstract. This article analyzes the main directions, advantages and existing problems of improving digital transformation processes in the construction sector. Digital transformation provides an opportunity to increase efficiency, reduce costs and time by introducing modern information and communication technologies into construction projects, management and monitoring processes. Based on the opinions of local scientists and practitioners, examples of the application of technologies such as BIM (Building Information Modeling), IoT (Internet of Things), artificial intelligence and data analytics in construction companies are given. Also, the problems that arise in implementing digital transformation - infrastructure, personnel training, weak regulatory and legal framework - and ways to overcome them are discussed. At the end of the article, the digital future of the construction sector and proposals are presented.

Keywords: Digital transformation, Technologies in the construction sector, BIM (Building Information Modeling), IoT (Internet of Things), Artificial intelligence, Data analytics, Local experience, Regulatory and legal standards.

Kirish

Qurilish sektori dunyo miqyosida iqtisodiyotning muhim qismlaridan biri hisoblanadi. Shuningdek, bu sohada samaradorlik, resurslardan oqilona foydalanish, sifat va xavfsizlik masalalari har doim dolzarblik kasb qiladi. Raqamli transformatsiya esa turli tarmoqlarda raqobatbardoshlikni oshiruvchi kuchli vosita sifatida qaralmoqda. Qurilish jarayonlarini raqamlashtirish – rejalashtirish, loyiha, qurilish, ekspluatatsiya bosqichlarida informatsion tizimlar, avtomatlashtirish

vositalari, BIM (Building Information Modeling), digital twin (raqamli egizak) va IoT (Internet of Things) texnologiyalari kiritish orqali samaradorlikni oshirishga qaratilgan. Ushbu maqolaning maqsadi – qurilish sohasida raqamli transformatsiya jarayonlarini chuqur tahlil qilib, takomillashtirish yo‘llarini aniqlash va ularning mahalliy sharoitlardagi qo‘llanilishini baholashdir. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 26-fevraldagi PQ-87- son “Mamlakatimizda raqamlashtirish sohasidagi xizmatlar eksportini rivojlantirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarorida “Raqamli texnologiyalar sohasida faoliyat yurituvchi korxonalarning jahon bozorlariga chiqish imkoniyatlarini yanada kengaytirish, raqamli texnologiyalarni qo‘llagan holda xizmatlar eksporti bilan shug‘ullanuvchi xorijiy kompaniyalarni mamlakatimizga keng jalb etish, sohada eksport hajmini oshirishga qaratilgan qo‘shimcha qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini joriy etish, shuningdek, “O‘zbekiston – 2030” strategiyasida belgilangan vazifalar ijrosini ta‘minlash maqsadi”¹ belgilangan. Ushbu rivojlanish samaradorlik, mahsuldorlik va xavfsizlikni oshirishga olib keladigan loyihalarni rejalashtirish, amalga oshirish va boshqarishda inqilob qilishni va’da qiladi. Biroq, korxonalarida avtomatlashtirish va raqamlashtirishning hozirgi holatini har tomonlama tushunishni talab qiladi. Ushbu maqola ushbu texnologiyalarning sanoatga qanchalik kirib borishini, ularning turli boshqaruv jarayonlariga ta’sirini tahlil qilish va ular taqdim etayotgan qiyinchiliklar va imkoniyatlarni o‘rganishga qaratilgan. Mavjud tendensiyalar va kelajakdagi potensialni o‘rganib chiqqan holda, ushbu tahlil rivojlanayotgan qurilish landshaftini boshqarishga va yanada barqaror, samarali va innovatsion kelajak uchun texnologiya kuchidan foydalanishga intilayotgan manfaatdor tomonlar uchun qimmatli tushunchalar beradi.

Adabiyotlar tahlili

Qurilish sanoatida avtomatlashtirish va raqamlashtirishning integratsiyasi so‘nggi yillarda dolzarb mavzularga aylanib bormoqda. Raqamli iqtisodiyotning o‘sib borayotgan ahamiyati dalolati 100 yil ichida yalpi ichki mahsulotning hajmi va an’anaviy mahsulotlarning vaznini emas, balki virtual mahsulotlar ulushining YaIMdagi ulushi tufayli 20 barobar ko‘proq o‘sishiga olib keladi.³¹

O‘zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta’kidlaganidek, “...O‘zbekistonni texnologik rivojlantirish va ichki bozorni modernizasiya qilish bo‘yicha kuchli milliy g‘oya, milliy dastur kerak. Ushbu dastur O‘zbekistonni jahondagi taraqqiy topgan mamlakatlar qatoriga tezroq olib chiqishga imkon yaratishi lozim”³².

³¹ O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 26-fevraldagi PQ-87-son “Mamlakatimizda raqamlashtirish sohasidagi xizmatlar eksportini rivojlantirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori

³² Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. 22.12.2017. <http://uza.uz/oz/documents/zbekiston-respublikasi-prezidentishavkat-mirziyeevning-oliy-22-12-2017>

Iqtisodchi olim B.N. Panshin ta'kidlaganidek: «Iqtisodiyotning raqamli segmentini kengaytirishning asosiy sababi rivojlangan mamlakatlarda yalpi ichki mahsulotning 70 foizidan ortig'i bo'lgan tranzaksion sektorning (xizmatlar sohasining) o'sishi hisoblanadi»³³.

L.A. Suleymanova, P.V. Sapojnikov va A.N. Krivchikovlarning fikrlariga ko'ra "Raqamlashtirish tufayli global bozorlar konfiguratsiyasi sezilarli o'zgarishlarga duch kelmoqda. Prinsipial jihatdan yangi ehtiyojlarni keltirib chiqaradigan tarmoqlarning jadal o'sishi fonida ko'plab an'anaviy sanoat tarmoqlari jahon iqtisodiyoti tarkibida o'z ahamiyatini yo'qotmoqda."³⁴

Yangi texnologiyalar va shaxslar o'rtasida o'zaro hamkorlikning tranzaksion xarajatlarini kamaytirish va xo'jalik yurituvchi sub'ektlar va davlat idoralari bilan yanada yaqinroq aloqa o'rnatish imkonini beradi. Natijada, tarmoq xizmatlariga asoslangan iqtisodiyot raqamli yoki elektron shakllanadi. «Raqamlashtirish» konsepsiyasi zamonaviy Internettexnologiyalarni samarali boshqarish va o'zaro munosabatlarning oshishiga olib keladi. Iqtisodiyotning diversifikasiya darajasi va dinamikasi qanchalik katta bo'lsa, mamlakat ichkarisida va tashqarisida aylanadigan noyob ma'lumotlarning miqdori katta bo'lib, shuning uchun milliy iqtisodlar ichida ko'proq axborot trafifi hosil bo'ladi.

T.N. Kiselning fikricha, "Texnologik murakkablik, axborotga to'yinganlik va ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarning yuqori narxi bilan ajralib turadigan investitsiya va qurilish sektori raqamlashtirish jarayonlaridan chetda qola olmaydi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, qurilish hozirda raqamli texnologiyalarni joriy etish bo'yicha autsayder bo'lishiga qaramay, soha bu borada ulkan salohiyatga ega."³⁵

Kravchenkning fikriga ko'ra "Taxminan, qurilish sohasidagi raqamli transformatsiyani rivojlantirish uchun bir nechta istiqbolli yo'nalishlarni ajratish mumkin: - vizualizatsiya, - biznesni boshqarishni avtomatlashtirish, - robototexnika va 3D bosib chiqarishni qo'llash. Biznesni boshqarishni avtomatlashtirish materiallar sotib olish va sarflash, qurilish texnikasidan foydalanish, ish vaqtini markazlashtirilgan tarzda nazorat qilishni ta'minlaydi"³⁶

S.L. Moiseenko, N.P. Malyshevalarninigi fikri bo'yicha "Iqtisodiyotning eng muhim tarmoqlaridan biri sifatida qurilishda raqamli echimlarni joriy etish va

³³ Паньшин, Б. Цифровая экономика: особенности и тенденции развития / Б. Паньшин // Наука и инновации.— 2016.— Т. 3.— № 157.— С. 17–20

³⁴ Сулейманова Л.А., Сапожников П.В., Кривчиков А.Н. Цифровизация строительной отрасли как ИТструктурирование пирамиды управления процессами. Журнал: Строительство и архитектура. Вестник БГТУ им.

³⁵ Кисель, Т.Н. Исследование уровня цифровизации на российских предприятиях инвестиционностроительной сферы: монография / Т.Н. Кисель, Ю.С. Прохорова. — Электрон. дан. и прогр. (9,8 Мб). — Москва Издательство МИСИ – МГСУ, 2023. — URL: <https://mgsu.ru/resources/izdatelskaya-deyatelnost/izdaniya/izdaniya-otkr-dostupa/> — Загл. с титул. экрана. 50 стр.

³⁶ Кравченко И.И. "Цифровизация в строительной отрасли" Вестник Северо-Кавказского федерального университета. 2020. № 2 (77) <https://dspace.ncfu.ru/bitstream/20.500.12258/13951/1/66-73.pdf>

ulardan foydalanishni baholash, investitsiya jarayoni ishtirokchilarini bog'lash va ko'plab tegishli tarmoqlarga ta'sir qilish, ayniqsa, muhim tadqiqot yo'nalishi bo'lib ko'rinadi"³⁷

Quyida qurilish sanoati korxonalarida avtomatlashtirish va raqamlashtirish darajasini ta'kidlab, amaliy tadqiqotlar tahlilining asosiy natijalari keltirilgan.

Korxonalarda avtomatlashtirish va raqamlashtirish texnologiyalari o'rtacha darajada o'zlashtirildi. Ko'pchilik (72 %) loyihani boshqarish uchun hech bo'lmaganda qandaydir raqamli vositalardan foydalanganliklarini bildirgan bo'lsa-da, faqat 35% raqamli transformatsiyaning keng qamrovli strategiyasini to'liq amalga oshirgan.

Jarayon bo'yicha texnologiyani qabul qilishda rejalashtirish va dizayn muhim rol o'ynaydi. Bino ma'lumotlarini modellashtirishni qabul qilish yuqori (85%) edi, aksariyat korxonalar undan 3D modellashtirish va vizualizatsiya uchun foydalanishadi. Biroq, kamroq (48 %) loyihaning hayot aylanishini boshqarish uchun to'liq integratsiyalangan bino ma'lumotlarini modellashtirishga ega edi.

- Rejalashtirish va bajarish: Qurilishni boshqarish dasturi keng miqyosda qabul qilingan (91 %), birinchi navbatda, rejalashtirish va vazifalarni kuzatish uchun. Raqamli aloqa platformalari (masalan, bulutga asoslangan hamkorlik vositalari) ham keng tarqalgan (88 %).

- Resurslarni boshqarish: Inventarizatsiyaning boshqarish tizimlari va uskunalarni kuzatish dasturlari mos ravishda korxonalarning 62 % va 57 % tomonidan qabul qilingan. Avtomatlashtirilgan resurslarni taqsimlash algoritmlari kamroq tarqalgan (28 %).

- Sifat nazorati: Raqamli tekshirish protokollari korxonalarning 74 foizi tomonidan amalga oshirilgan, 42 foizi esa avtomatlashtirilgan sifatni baholash tizimlaridan foydalanilgan. Dronlarga asoslangan tekshiruvlar nisbatan kam uchraydi (15%).

- Loyiha monitoringi: real vaqt rejimida ma'lumotlarni yig'ish va loyiha boshqaruv paneli korxonalarning mos ravishda 81% va 75% tomonidan qabul qilingan. Xatarlarni baholash uchun bashoratli tahlillardan 36% foydalanilgan.

Ishlash samaradorligiga avtomatlashtirish va raqamlashtirishning ijobiy ta'siri: 78 %da loyiha samaradorligi yaxshilangan. Qurilish sanoati korxonalarida boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirish va raqamlashtirish asosida 65 % xarajatlarni kamaytirishga erishilgan. Avtomatlashtirish va raqamlashtirish asosida muloqot va hamkorlik 84 %ga yaxshilangan. Avtomatlashtirish va raqamlashtirish asosida xavfsizlik choralari 69 % xavfsizlik choralari yaxshilangan.

³⁷ Моисеенко С.Л., Малышева Н.П. "Цифровизация строительных бизнес-процессов: современные тенденции". НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ "УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ УЧЕТ" №7 2022
file:///C:/Users/user/Downloads/УУ-7-ч1-2022-118- 124.pdf

Mamlakatimiz milliy iqtisodiyotining barqaror o'sishiga munosib hissa qo'shib kelayotgan tarmoqlardan biridir. Qurilish ishlarining iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha ko'rsatkichlari quyidagilarni ko'rsatdi: binolar va inshootlar qurilishi yo'nalishi 67,9 foizni tashkil etdi va 2021- yilning mos davriga nisbatan o'sish sur'ati 103,0 foizga kamaydi; fuqarolik ob'ektlarini qurish yo'nalishi ulushi 21,5 foizni tashkil etdi va o'sish sur'ati 106,0 foizga yetdi; ixtisoslashtirilgan qurilish ishlari yo'nalishi ulushi 10,6 foizni, o'sish sur'ati esa 127,1 foizni tashkil etdi.

Xulosa va takliflar

Qurilishni boshqarish jarayonlarida avtomatlashtirish va raqamlashtirishni tahlil qilish samaradorlik va integratsiyani oshirishning aniq tendentsiyasini ko'rsatadi. Dastlabki investitsiyalar, malakalardagi bo'shliqlar va ma'lumotlar xavfsizligi kabi muammolar saqlanib qolsa-da, potentsial foyda, jumladan, samaradorlikni oshirish, xarajatlarni kamaytirish va loyiha natijalarini yaxshilash - shubhasizdir. Iqtisodiy taraqqiyotning tamal toshi bo'lgan qurilish sanoati chuqur o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. An'anaviy, ko'p mehnat talab qiladigan amaliyotlar avtomatlashtirish va raqamlashtirishning tinimsiz yurishi bilan kurashmoqda. Raqamli texnologiyalar kompyuterlarning paydo bo'lishi bilan rivojlana boshladi. Funktsional rivojlanishining yuqori darajasiga erishgan hisoblash tizimlari boshqa sohalarda ham qo'llanila boshlandi. Ulardan sezilarli foydalanish buxgalteriya hisobi va iqtisodiy hisobkitoblarda edi. Texnologiyada EHMLar tuzilmalarni, texnologiyalarni hisoblash va ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirishda o'z o'rnini topdi.

Qurilishda, kompyuter texnologiyalari va raqamli texnologiyalar katta hajmdagi hisob-kitoblar mavjud bo'lgan joylarda, birinchi navbatda, iqtisodiy hisobkitoblarda joriy etildi. Bugungi raqamli iqtisodiyotda qurilish sanoati korxonalarida boshqaruv samaradorligini baholash metodologiyasini takomillashtirish, qurilish sohasida boshqaruv samaradorligini baholash mezonlarini ishlab chiqish va uning imkoniyatlarini oshirish maqsadga muvofiqdir. Shu munosabat bilan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 21-fevraldagi "Uy-joy qurilishi va qurilish materiallari sanoatini qo'llab-quvvatlashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-139-sonli qarori asosida uy-joy qurilishi tarmoqlarini rivojlantirish bilan bog'liq vazifa va topshiriqlar, sohaga raqamli texnologiyalarni joriy etish, aqlli uylar qurish, qurilish materiallari sanoatini takomillashtirish belgilab qo'yilgani bu boradagi ishlarni yanada oshirishga xizmat qilmoqda. Bundan tashqari, sohaga raqamli texnologiyalarning yangi bosqichga joriy etilishi ham qurilish sohasida boshqaruv jarayonlari samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Qurilish sohasida “Shaffof qurilish” milliy axborot tizimida o‘tkaziladigan tender (tender) savdolarining yakunlanishi, shuningdek buyurtmachi bilan qonun hujjatlariga muvofiq to‘g‘ridan-to‘g‘ri muzokaralar olib borish, loyiha-qidiruv va qurilish-pudrat tashkilotlari tomonidan tuzilgan shartnomalarga muvofiq. Tomonlar o‘rtasida loyiha-smeta hujjatlarini ishlab chiqish va shartnoma ishlarini bajarish ushbu tizimda elektron raqamli imzo bilan imzolanishi va ro‘yxatdan o‘tkazish yoki hisobga olish uchun Moliya vazirligining Davlat moliya boshqarmasi axborot tizimiga elektron shaklda yuborilishi kerak. Tasdiqlangan manzilli ro‘yxatlarga kiritilgan har bir obyekt identifikatsiya raqami bilan “Shaffof qurilish” milliy axborot tizimiga kiritilishi va ularga kiritilgan o‘zgartirish va qo‘shimchalar mazkur axborot tizimida aks ettirilishi mumkin.

Avtomatlashtirish va raqamlashtirishning joriy etilishi yagona yechim emas, balki loyihaning muayyan ehtiyojlari, kompaniya hajmi va sanoat tendentsiyalariga asoslangan moslashtirilgan yondashuvdir. Muvaffaqiyatli amalga oshirishning kaliti strategik yo‘l xaritasida yotadi:

- Ishchi kuchining malakasini oshirish: malakalar bo‘yicha bo‘shliqni bartaraf etish va yangi texnologiyalarning uzluksiz integratsiyasini ta‘minlash uchun o‘quv dasturlarini taqdim etish;

- Hamkorlik madaniyatini qabul qilish: manfaatdor tomonlar o‘rtasida ochiq muloqot va ma‘lumotlar almashishni targ‘ib qilish, yanada samarali va shaffof ish jarayonini ta‘minlash;

- Ma‘lumotlar tahlilini qamrab olish: qarorlar qabul qilishni yaxshilash, resurslarni taqsimlashni optimallashtirish va loyiha samaradorligini oshirish uchun ma‘lumotlarga asoslangan tushunchalardan foydalanish.

Qurilish sanoati raqamli transformatsiya sayohatini davom ettirar ekan, dastlabki qabul qiluvchilar loyihalarni tezroq, xavfsizroq va barqarorroq amalga oshirish uchun avtomatlashtirish va raqamlashtirishdan foydalanish orqali raqobatdosh ustunlikka ega bo‘lishadi. Qurilishning kelajagi ushbu texnologiyalarni qo‘llash va yanada samaraliroq, ma‘lumotlarga asoslangan va hamkorlikka asoslangan sanoatni qurishdan iborat. Shaharsozlik sohasida kadrlarni tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirish uchun o‘quv-tadqiqot institutlari, professional o‘quv markazlari, ilmiy tadqiqotlar va konferensiyalar, mentorlik, tajribali kasblar bilan ishlash va o‘z-o‘zini rivojlantirish imkoniyatlari keng ko‘lamda mavjud bo‘lgan usullardir. Bu usullar kombinatsiyasi o‘quvchi yoki kasbli shaxslarga shaharsozlik sohasidagi ilmiy salohiyat va amaliyotlarini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Bu jarayon davomida o‘quvchilar va mutaxassislar shaharsozlik sohasidagi yangi xalqaro yondashuvlarni kuzatib borish, ilmiy jurnallarda maqola yozish, ilmiy tadqiqotlarda ishtirok etish va shaharsozlik sohasidagi innovatsiyalarni rivojlantirishga harakat qilishlari kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 26-fevraldagi PQ-87-son "Mamlakatimizda raqamlashtirish sohasidagi xizmatlar eksportini rivojlantirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori.

2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. 22.12.2017.

<http://uza.uz/oz/documents/zbekistonrespublikasi-prezidentishavkat-mirziyeevning-oliy-22-12-2017>

3. Паньшин, Б. Цифровая экономика: особенности и тенденции развития / Б. Паньшин // Наука и инновации. – 2016. – Т. 3. – № 157. – С. 17–20.

4. Сулейманова Л.А., Сапожников П.В., Кривчиков А.Н. Цифровизация строительной отрасли как ИТ-структурирование пирамиды управления процессами. Журнал: Строительство и архитектура. Вестник БГТУ им.

5. Кисель, Т.Н. Исследование уровня цифровизации на российских предприятиях инвестиционно-строительной сферы: монография / Т.Н. Кисель, Ю.С. Прохорова. – Электрон. дан. и прогр. (9,8 Мб). – Москва: Издательство МИСИ – МГСУ, 2023. – URL:

<https://mgsu.ru/resources/izdatelskayadeyatelnost/izdaniya/izdaniya-otkr-dostupa/> – Загл. с титул. экрана. 50 стр.

6. Кравченко И.И. "Цифровизация в строительной отрасли" Вестник Северо-Кавказского федерального университета. 2020. № 2 (77)

<https://dspace.ncfu.ru/bitstream/20.500.12258/13951/1/66-73.pdf>

7. Моисеенко С.Л., Малышева Н.П. "Цифровизация строительных бизнеспроцессов: современные тенденции." НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ "УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ УЧЕТ" №7 2022

<file:///C:/Users/user/Downloads/УУ-7-ч1-2022-118-124.pdf>.

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI MAKROIQTISODIY BARQAROR RIVOJLANTIRISH TAHLILI

Nazirova Shaxzoda Xayrullo qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, "Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar" kafedrasida magistranti

E-mail: nazirovash111@gmail.com

Orcid: [0009-0006-8546-506x](https://orcid.org/0009-0006-8546-506x)

Annotatsiya. Ushbu tadqiqotda O'zbekistonning makroiqtisodiy barqaror rivojlanishi turli omillar orqali tahlil qilingan. Jumladan, aholi jon boshiga to'g'ri keladigan yalpi ichki mahsulot (YaIM), tashqi savdo, eksport, import, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (TXI) va yakuniy iste'mol ko'rsatkichlari o'rganildi. 1996–2023 yillar davridagi vaqt qatori regressiya usuli qo'llanilib, iqtisodiy barqarorlikning asosiy ko'rsatkichlari va chegaralari aniqlangan.

Ingliz tili muharriri: Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi
Musahhih: Vaxabova Marfua Mirkamalovna
Sahifalovchi va dizayner: Zoirov Sardor Ziyodin o'g'li

2- TOPLAM

2- MAXSUS SON /2025

© Materiallar ko'chirib bosilganda, **“Management and Economics Scientific Research Journal”** jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pulli asosda chop etiladi.

El. pochta: journals@timeedu.uz

Tel.: +998 95 651 90 00

“Management and Economics Scientific Research Journal” jurnali 19.09.2024-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 404368-son reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. Litsenziya raqami:

C-5669639

PNFL: 308906510

Manzilimiz: Toshkent shahar Yakkasaroy tumani
Shota Rustaveli ko'chasi, 114